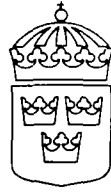

Regeringens proposition
1992/93:236

om ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-
verksamheten

Prop.
1992/93:236

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Vid regeringssammanträdet har chefen för Kulturdepartementet varit före-
dragande.

Stockholm den 7 april 1993

På regeringens vägnar

Bengt Westerberg

Birgit Friggebo

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB skall ägas av tre för ändamålet bildade stiftelser. Propositionen har utarbetats under medverkan av en beredningsgrupp där ledamöter från samtliga riksdagspartier deltagit.

Den nya ägarordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1994.

Ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten

1 Ärendet och dess beredning

1.1 Inledning

Verksamheten vid Sveriges Radio-koncernen har liksom vid dess föregångare bedrivits i aktiebolagsform. Sedan 1966 års riksdagsbeslut har Sveriges Radio ägts av folkrörelserna med 60 %, näringslivet med 20 % och pressen med 20 %. År 1979 omorganiserades Sveriges Radio till en koncern med Sveriges Radio AB som moderbolag och ägare till samtliga aktier i dotterföretagen Sveriges Television AB, Sveriges Riksradio AB, Sveriges Lokalradio AB och Sveriges Utbildningsradio AB. Sedan år 1990 ingår i koncernen även Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) som handhar uppbörden av TV-avgifter och avgiftskontroll.

I proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor föreslogs riktlinjer inför ett riksdagsbeslut våren 1992 om nya avtal mellan staten och Sveriges Radio-företagen inför den avtalsperiod som påbörjades den 1 januari 1993. I propositionen föreslogs bl.a. att Sveriges Riksradio AB och Sveriges Lokalradio AB skulle föras samman till ett ljudradioföretag. Riksdagen hade inte något att invända mot förslaget (bet. 1990/91:KU39, rskr. 1990/91:370).

Riksdagen beslutade i juni 1992 (bet. 1991/92:KrU28, rskr. 1991/92:329) att godkänna regeringens förslag i propositionen 1991/92:140 om den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten 1993–1996 m.m. Beslutet innebar bl.a. följande. Avtalet mellan staten och public service-företagen skall omfatta tiden den 1 januari 1993 – den 31 december 1996. De tre programföretagen Sveriges Television, Sveriges Radio (Sveriges Riksradio och Sveriges Lokalradio sammanslagna) och Sveriges Utbildningsradio skall vara självständiga aktiebolag. Moderbolaget skall upphöra. Programföretagen skall gemensamt äga Radiotjänst i Kiruna AB. Aktierna i de tre programföretagen skall fördelas annorlunda mellan ägargrupperna än som skett i moderbolaget Sveriges Radio. Pressen, näringslivet, folkrörelserna samt en ny ägargrupp bestående av konstnärliga och vetenskapliga akademier och oberoende kulturella sammanslutningar skall erbjudas att bli ägare till bolagen. Om enskilda ägare, t.ex. på grund av jäv, inte kan kvarstå som ägare skall aktierna hembjudas staten. Det skall vara möjligt för regeringen att sälja aktier som den förvärvat genom hembud till viss stiftelse, folkrörelse, akademi, sammanslutning eller annan som är att hänföra till någon eller några av de fyra ägargrupper som skall finnas i fortsättningen. För inledningen av avtalsperioden 1993–1996 skall aktierna fördelas så att pressen har 20 %, näringslivet 20 %, folkrörelserna 40 % och den nya ägargruppen 20 %.

En kort tid efter riksdagsbeslutet sammanträffade chefen för Kulturdepartementet med företrädare för de tre nuvarande aktieägargrupperna. Ägarna

förklarade sig då ha för avsikt att i konstruktiv anda medverka till de ägarförändringar som förutsattes i riksdagens beslut. En arbetsgrupp, i vilken ingick representanter från Kulturdepartementet och ägargrupperna samt en representant för moderbolagets direktion, fick till uppgift att diskutera tekniska frågor i anslutning till verkställandet av riksdagsbeslutet. En plan för genomförande togs fram. Några tekniska hinder för genomförandet av riksdagsbeslutet ansågs inte finnas.

I en skrivelse till Kulturdepartementet den 22 oktober 1992 förklarade emellertid de nuvarande ägargrupperna gemensamt att det enligt deras uppfattning inte skulle kunna bildas några ägargrupper från press och näringsliv och att förutsättningarna för att realisera riksdagens beslut angående den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten 1993–1996 m.m. i detta avseende därmed syntes brista.

Riksdagens beslut rörande ägandet av public service-företagen kunde således inte genomföras fullt ut.

Med anledning av ägarnas besked underrättade regeringen i skrivelse (1992/93:147) den 19 november 1992 riksdagen om de ändrade förutsättningarna för ägandet av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten. Samma dag bemyndigade regeringen chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lägga fram förslag om hur public service-företagen borde ägas i framtiden (Dir. 1992/93:100). Företrädare för samtliga nuvarande ägargrupper förklarade sig villiga att kvarstå som ägare till Sveriges Radio AB till den 1 juli 1993, medan det utreddes hur ägandet skulle ordnas i framtiden.

Den särskilde utredaren, advokaten Claes Beyer, avlämnade den 12 februari 1993 betänkandet Ägandet av radio och television i allmänhetens tjänst (SOU 1993:17). En sammanfattning av utredningens överväganden och förslag redovisas i avsnitt 1.2.

De ändrade förutsättningarna avser endast ägandet av public service-företagen. Som nyss nämnts innebar riksdagens beslut år 1992 bl.a. att moderbolaget skall upphöra och att programföretagen skall utgöra tre självständiga aktiebolag. Regeringen ansåg emellertid inte att det kunde begäras av de nuvarande ägarna att de för en så kort övergångstid som förutsattes skulle medverka till den omfördelning av aktierna som riksdagens beslut förutsatte. Riksdagsbeslutet har därför inte genomförts såvitt det avsåg att moderbolaget skulle upphöra, att aktierna i Radiotjänst i Kiruna AB skulle fördelas mellan programföretagen samt att en fjärde ägargrupp bestående av konstnärliga och vetenskapliga akademier och oberoende kulturella sammanslutningar skulle bildas.

Riksdagens beslut har genomförts i övriga delar. De nuvarande ägarna kvarstår som ägare i moderbolaget som under övergångsperioden äger aktierna i dotterföretagen Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB, Sveriges Utbildningsradio AB och Radiotjänst i Kiruna AB. Moderbolaget, som i december 1992 antagit firman Sveriges Radio Förvaltnings AB, står även kvar som ägare till fastigheterna. Moderbolaget svarar för de uppgifter som enligt lag åvilar moderbolag i en koncern såvitt avser räkenskaper och

redovisning. Programföretagen har övertagit moderbolagets funktioner i övrigt. Avtal mellan staten och programbolagen har träffats för perioden den 1 januari 1993–den 31 december 1996. Däremot har inte något nytt avtal träffats med moderbolaget, eftersom moderbolaget inte längre har något ansvar för programverksamheten. I moderbolagets och i de tre programföretagens bolagsordningar har införts bestämmelser om hembudsskyldighet till staten. Antalet ledamöter i programföretagens styrelser har sedan den 1 januari 1993 minskats till nio personer. Riksdagen har beslutat om medeltilldelning direkt till de tre programbolagen. Enligt särskilt avtal svarar Sveriges Television för förvaltningen av rundradiomedlen.

Det bör i sammanhanget noteras att det statliga inflytandet genom riksdagens beslut har tonats ned i två viktiga avseenden.

För det första skall riksdagen och regeringen ange de allmänna förutsättningarna för public service-verksamhetens uppdrag och organisation för hela avtalsperioden. Riksdagen torde således inte komma att ompröva förutsättningarna under löpande avtalsperiod såvida inte mycket speciella omständigheter motiverar det.

För det andra skall regeringen utgå från nya principer vid valet av personer till programföretagens styrelser. Tidigare vände sig regeringen enligt en etablerad sed till de större partierna i riksdagen för nominering av ledamöter. Partierna lät sina riksdagsgrupper eller presidier utse ledamöterna. De utsedda hämtades ofta från respektive riksdagsgrupp. Enligt riksdagens beslut skall regeringen i framtiden innan de utser ledamöterna samråda med ledarna för samtliga i riksdagen representerade partier. Ledamöterna skall hämtas från olika sektorer av det svenska samhället, ha stor integritet och sammantaget representera den kunskap och erfarenhet som är relevant för verksamheten.

I kulturutskottets betänkande Ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten m.m. (1992/93:KrU8) behandlades regeringens skrivelse (1992/93:147) samt tre motioner som väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet föreslog enhälligt att det skulle tillsättas en beredningsgrupp med parlamentarisk förankring, som skulle få i uppgift att – när resultaten av utredningen förelåg – medverka i den fortsatta beredningen av frågan om ägandet av public service-företagen.

Regeringen tillsatte en sådan beredningsgrupp under ordförandeskap av riksdagsledamoten Lars Leijonborg (fp). Från övriga riksdagspartier har medverkat riksdagsledamöterna Birger Andersson (c), Åke Gustavsson (s), Birger Hagård (m), Gunnar Hökmark (m), Kurt Ove Johansson (s), Simon Liljedahl (nyd), Elisabeth Persson (v), Catarina Rönnung (s) och Ingvar Svensson (kds).

1.2 Utredningen om ägandet av public service-företagen m.m.

I utredningens betänkande Ägandet av radio och television i allmänhetens tjänst (SOU 1993:17) redovisas tre alternativa förslag till ägande av program-

företagen, vilka kortfattat presenteras nedan. Utredaren tar inte ställning till vilket av förslagen som bör väljas.

Utredaren förutsätter att koncernförhållandet inte bör återupprättas. Vidare har utredaren inte funnit skäl till att verksamheten i Sveriges Television (SVT), Sveriges Radio (SR) och Sveriges Utbildningsradio (UR) skall bedrivas på annat sätt än i aktiebolagsform även i fortsättningen.

Utredningens första alternativ innebär att aktierna sprids till allmänheten. Man föreslår att allmänheten erbjuds en enhet, en s.k. unit, à 100 kr bestående av en aktie i SVT, en aktie i SR och en aktie i UR. Moderbolaget föreslås fatta beslut om nyemission så att aktiekapitalet i de tre företagen ökas till sammanlagt 25 mkr i de tre programbolagen. Med en utdelning på 6 % av aktiekapitalet, skulle utdelningen uppgå till 975 000 kr i SVT, 450 000 kr i SR och 75 000 kr i UR. För att aktierna verkligen skall spridas, bör ingen få teckna fler än tio aktier. Det bör införas regler om rösträttsbegränsning i bolagsordningen så att ingen aktieägare på bolagsstämman får rösta för egna eller andras aktier för mer än exempelvis 2 % av aktierna. För att undvika höga distributionskostnader för att skicka utdelningen till varje aktieägare, föreslås att utdelningen koncentreras till ett fåtal aktieägare genom lotning. En sådan fördelning skulle även sannolikt skapa större intresse för aktierna. Staten bör uppdraga åt lämplig fondkommissionär att på statens vägnar köpa och sälja aktier.

Bolagsstämman föreslås varje år utse en särskild valberedning för att förbereda styrelsevalen. Styrelseledamöter bör inte ingå i valberedningen. Den första valberedningen föreslås utses av moderbolagets styrelse. Ett annat alternativ är att förslag till den första styrelsen utarbetas av det nuvarande moderbolagets styrelse.

Utredarens andra alternativ innebär att aktierna i public service-företagen blir stiftelseägda. Utredaren föreslår att tre stiftelser inrättas, benämnda Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Television AB, Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Radio AB och Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Utbildningsradio AB. Staten bör tillsammans med nuvarande ägare komma överens om stiftelsebildningen. Stiftelsebildningen blir därmed inte enbart en statlig angelägenhet. Moderbolaget föreslås stå som stiftare och såsom stiftelseförmögenhet tillskjuta aktierna i de tre dotterföretagen. Därefter föreslås staten lösa in aktierna i moderbolaget från de nuvarande ägarna.

Stiftelsemas styrelse bör enligt utredaren utses av regeringen och bestå av sammanlagt sju personer. Styrelsen bör av förenklings skull bli identisk för samtliga tre stiftelser. I styrelsen bör ingå personer med erfarenhet från folk-rörelser, näringsliv, kulturliv, medier och politik. Styrelseledamot får inte vara medlem av styrelsen för eller anställd i något av public service-företagen. Riksdagsledamot, regeringsledamot eller anställd i regeringskansliet får inte heller vara styrelseledamot. Stiftelsemas styrelse föreslås besluta om hur representanter för stiftelserna skall utöva sin rösträtt på bolagsstämmorna bl.a. vad gäller val av styrelser samt vid viktigare beslut i bolagens verksamhet. Stiftelsemas styrelse väljer en majoritet av styrelseledamöterna i programbolagens styrelser.

Utredarens tredje alternativ innebär att staten tar över aktierna i public service-företagen. För att inte regeringen skall tillsätta samtliga styrelseledamöter i programbolagen, föreslås att en förslagsnämnd inrättas. Förslagsnämnden bör utses av regeringen och bestå av sju personer. Nämndens sammansättning bör vara densamma som angivits för stiftelsestyrelserna enligt ovan. Den av regeringen utsända representanten för bolagsstämman bör vara instruerad att på bolagsstämma rösta enligt förslagsnämndens beslut. Riksdagens ledamöter bör inte vara närvarande vid programföretagens bolagsstämmor. Varken Riksrevisionsverket eller Riksdagens revisorer bör kunna granska dessa bolag, utan revision bör ske i för andra bolag vanlig ordning. Programföretagen bör även undantas från den skrivelse till riksdagen som varje år lämnas rörande bolagens verksamhet.

Utredaren lägger även fram vissa för samtliga ägaralternativ gemensamma förslag.

I bolagsordningarna bör införas en bestämmelse som anger att verksamhetens syfte inte i första hand är att bereda vinst åt aktieägarna utan att främja rundradiosändningar i allmänhetens tjänst.

Bolagsordningen bör vidare innehålla samma bestämmelser om hur styrelserna i programföretagen skall utses, oavsett vilket av de tre ägaralternativen som väljs. Utredaren förutsätter att antalet styrelseledamöter i programbolagen skall vara oförändrat i förhållande till riksdagens beslut år 1992, dvs. styrelserna skall bestå av nio ledamöter jämte fyra suppleanter inräknat respektive verkställande direktör och de två ordinarie och två suppleanter som utses av de anställda. Enligt dagens regler utser staten ordföranden och tre ordinarie ledamöter jämte en suppleant och ägarna utser två ordinarie ledamöter jämte en suppleant. Utredaren föreslår dock att ägarna skall utse fler ledamöter och staten motsvarande färre för att stärka bolagens självständighet. Staten föreslås därför utse ordföranden och en suppleant, och ägarna föreslås utse fem ledamöter och en suppleant. I bolagsordningarna bör föreskrivas att det i styrelsen skall ingå personer med betryggande företagsekonomisk kompetens samt personer med kunskaper och erfarenheter från olika sektorer i det svenska samhället och från olika delar av landet. I utbildningsradions styrelse föreslås personer med erfarenhet från utbildningsverksamhet ingå. En styrelseledamot får inte vara riksdagsledamot, regeringsledamot eller anställd i regeringskansliet.

Samtliga tre förslag innebär att nuvarande ägande av aktierna i Sveriges Radio Förvaltnings AB upphör. Utredaren har då utgått från att frågan kan lösas i samförstånd med nuvarande ägare på så sätt att staten löser in aktierna i moderbolaget till i bolagsordningen angivet värde, dvs. till det nominella värdet. Samtliga förslag innefattar också att moderbolaget upphör att vara ägare till aktierna i de tre programföretagen. Oavsett om aktierna skall säljas till allmänheten, tillskjutas stiftelser eller överlåtas till staten bör detta ske innan moderbolagets aktier löses in från nuvarande aktieägare till staten.

Utredaren har inte funnit att något av de alternativ som föreslås behöver föranleda några allvarliga skatteproblem. Utgifter för stämpelskatt tillkommer dock vid nyemission.

Det fastighetsägande moderbolaget bör enligt utredaren förbli i statens ägo. Därigenom torde större ekonomisk effektivitet uppnås. Vidare skulle det vara mer förenligt med förutsättningen att riksdagen vid slutet av varje avtalsperiod har frihet att besluta om i vilken omfattning public service-verksamheten i fortsättningen skall bedrivas.

Förslagen beräknas inte medföra några större kostnader för staten. Statens kostnader inskränker sig till inlösen av aktierna i moderbolaget samt, i fallet med statligt ägande, köp av aktierna i dotterföretagen. I alternativet där aktierna ägs av allmänheten kommer kostnader i samband med nyemission m.m. att drabba moderbolaget.

1.3 Hearing

De förslag regeringen lägger fram i denna proposition har inte föregåtts av sedvanlig remissbehandling. För att vinna tid anordnade den parlamentariska beredningsgruppen om ägandet av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten den 24 februari 1993 ett sammanträffande med företrädare för ägarna för att diskutera förslagen i betänkandet. Vidare sammanträffade beredningsgruppen den 25 februari 1993 med de verkställande direktörerna i de tre programbolagen. En förteckning över dem som var representerade vid sammanträffandena finns i *bilaga 1*. Skriftliga synpunkter har vidare inkommit i en gemensam skrivelse från Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB. De synpunkter som framförts redovisas i det följande.

Synpunkter har även inhämtats från samtliga ägargrupper och de tre programbolagen angående nu föreliggande förslag. Regeringen anser därför att förslagen är tillräckligt beredda för att kunna läggas fram.

2 Utgångspunkter för regeringens förslag

Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio har statsmakternas uppdrag att bedriva sändningsverksamhet i allmänhetens tjänst. Innehållet i detta uppdrag bestäms av riksdagen och regeringen.

Programverksamheten inom de tre företagen är av betydande omfattning. Den spelar en viktig roll för den demokratiska processen och för den nationella kulturen. Även om konkurrerande verksamheter har startats och kommer att starta kan public service-företagens betydelse för nyhets- och informationsförmedling, opinionsbildning, kritisk samhällsbevakning samt som förmedlare av olika kulturyttringar förväntas vara mycket stor under överskådlig tid.

Ett grundläggande villkor för att uppdraget skall kunna utföras är att programföretagen kan upprätthålla en redaktionell självständighet och integritet i förhållande till statsmakterna, de stora organisationerna och andra makt-havare.

Av dessa skäl är det angeläget att statsmakterna i så liten utsträckning som möjligt kan påverka verksamhetens närmare inriktning.

Samtidigt har statsmakterna ett ansvar för att programföretagen har en sådan ledning och styrning att syftet med public service-uppdraget i avtalet uppnås och att det sker med god hushållning med de medel som TV-avgiftsbetalarna via riksdagen ställer till programföretagens förfogande.

Detta dilemma är inte nytt. Det har hittills hanterats genom en kombination av olika åtgärder. En sådan har varit ägarkonstruktionen för programföretagen.

Ägarnas roll och befogenheter i public service-företagen har skilt sig väsentligt från det som är gängse i aktiebolag som bedriver näringsverksamhet. Statsmakterna har fullgjort en betydande del av det ansvar och inflytande som normalt åvilar aktieägarna i ett aktiebolag. Ägarna har dock ansetts utgöra ett komplement med en balanserande funktion i förhållande till statsmakterna. Genom att lägga det formella ägandet på andra, bidrar staten till en spridning av inflytandet över public service-verksamheten. Ägargrupperna har betraktats som företrädare för olika samhällssektorer och hämtats från folkrörelser, näringsliv och dagspress. Även den starka spridningen mellan olika ägare inom respektive grupp har ansetts motverka risken för maktkoncentration.

Då två av ägargrupperna, näringslivet och pressen nu har förklarat att de inte längre vill vara kvar som ägare försvinner möjligheten att balansera det statliga inflytandet på detta sätt.

Den särskilde utredaren har haft till uppgift att redovisa förslag om hur ägandet i detta läge skall utformas och hur balansen mellan statligt inflytande och programverksamhetens självständighet skall upprätthållas.

Utredaren redovisar som tidigare ansetts tre alternativ av vilka inget förordats framför de andra. Han betonar att inget av de föreslagna alternativen i sig löser alla de problem som hänger samman med public service-företagens särskilda karaktär, eller med kravet på självständighet, styrelsens sammansättning och representativitet.

Det finns anledning att instämma i detta; det finns ingen självklar lösning och ägarkonstruktionen är inte i sig ett tillräckligt medel för att lösa det dilemma som inledningsvis har skisserats. Det krävs flera åtgärder.

Bland utredarens tre alternativ har såväl de nuvarande ägargrupperna som programbolagen själva förordat stiftelselösningen. Även regeringen förordar stiftelsealternativet, men innan de närmare motiven redovisas finns det anledning att se frågan i ett större sammanhang.

De allmänna förutsättningarna för public service-verksamheten fastställs av staten genom riksdag och regering inför varje avtalsperiod. Riktlinjerna överförs till avtalsform och avtal sluts mellan regeringen och vart och ett av programföretagen. Regeringen skall godkänna programbolagens bolagsordningar. Därtill kommer de grundläggande förutsättningarna som anges i yttrandefrihetsgrundlagen, lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden samt radiolagen (1966:755). Varje programföretag bestämmer självständigt sändningsverk-

samhetens inriktning. Ingenting får införas i sändningarna mot programutgivarens vilja. Statliga myndigheter får inte förhandsgranska program och kan inte förbjuda en sändning på grund av det kända eller förväntade innehållet. Radionämnden kan genom efterhandsgranskning pröva om programföretagen har efterlevt bestämmelserna i radiolagen och avtalen.

Dessa förutsättningar skapar ett allmänt skydd för programverksamhetens oberoende från oömligt inflytande

Även gränsdragningen mellan å ena sidan ledning och å andra sidan löpande förvaltning inom programföretagen främjar självständigheten. Programbolagens redaktionella integritet och programmässiga självständighet har av tradition varit stark i förhållande till bolagens styrelser. Styrelserna har inte haft direkt inflytande på redaktionsnivå, utan har endast haft ett övergripande ansvar för programverksamheten.

Förutsättningarna för programföretagens uppdrag, organisation och ekonomi har tidigare kunnat skifta från år till år. Genom riksdagsbeslutet år 1992 betonas att de allmänna förutsättningarna för public service-verksamheten i princip skall vara givna för en hel avtalsperiod. Det som fastlagts i riksdagsbeslutet inför avtalsperioden den 1 januari 1993–den 31 december 1996 vad gäller uppdragets omfattning och inriktning, organisationen och de ekonomiska förutsättningarna skall alltså inte kunna förändras under avtalsperiodens gång såvida inte mycket speciella skäl motiverar detta. Även denna omständighet ger programföretagen en stabilitet och självständighet.

Till medlen för att skapa förutsättningar för en självständig programverksamhet hör ägarkonstruktionen. Ägarnas främsta uppgift har varit att i egenkap av företrädare för stora samhällsgrupper garantera att verksamheten sköts på ett sätt som överensstämmer med allmänhetens intresse. Detta har skett genom att de utsett en minoritet av programbolagens styrelser samt på bolagsstämman tagit ställning till årsredovisning och ansvarsfrihet.

Enligt regeringens uppfattning bör de riktlinjer för statens förhållande till programföretagen som lades fram i den proposition som låg till grund för riksdagsbeslutet år 1992 gälla oförändrade. De enda förändringar som föreslås gäller därför ägandet av programföretagen. I övrigt gäller förutsättningarna avseende ansvar och befogenheter, uppdrag, medelstillelse m.m. för public service-företagen som de anges i 1992 års riksdagsbeslut.

Mot denna bakgrund framstår stiftelsen som den mest ändamålsenliga formen för ägandet av public service-företagen. Genom att ägandet sker genom en stiftelse åstadkommer man tydliga spelregler för relationerna mellan staten och public service-företagen. Till skillnad från utredarens skisserade alternativ med statligt ägda aktiebolag är stiftelseägandet ett från staten skilt ägande som bör bli ytterligare en faktor som bidrar till programbolagens självständighet och oberoende av statsmakterna. Även utredarens första alternativ där aktierna sprids till allmänheten har diskuterats, men har av tekniska skäl bedömts vara olämplig.

Den ordning som nu föreslås innebär att ägandet övergår till tre för ändamålet bildade stiftelser. Stiftelsernas främsta funktion blir att främja självstän-

digheten hos programbolagen genom att äga och förvalta aktier i bolagen samt utöva de befogenheter som är förknippade med detta.

Av stor betydelse i den nya ägarordningen blir hur stiftelsestyrelserna skall utses och vilka kriterier som skall gälla för stiftelsestyrelserna när de skall utse majoriteten av ledamöterna i programföretagens styrelser.

En stiftelsestyrelse föreslås bestå av elva personer och utses av regeringen. De politiska partierna i riksdagen skall föreslå kandidater. I styrelsen föreslås ingå personer med erfarenhet från olika verksamheter i samhället och olika delar av landet. En styrelseledamot får inte vara medlem av styrelsen för eller anställd i något av public service-företagen. Inte heller statsråd eller anställda i regeringskansliet bör få vara ledamot i stiftelsestyrelsen. Däremot bör det inte vara något hinder att utse riksdagsledamöter att ingå i styrelsen. Styrelsen bör alltså kunna få en partipolitisk sammansättning. Ledamöternas mandatperiod bör saxas på så sätt att halva styrelsen utses viss tid efter varje ordinarie riksdagsval. Förändringar i riksdagens sammansättning får därigenom ingen omedelbar genomslagskraft.

Programbolagens styrelser bör i framtiden inte, som hittills, ha en i huvudsak partipolitisk sammansättning. De bör i stället bestå av personer som – oavsett hurvida någon partipolitisk hemvist är känd och vilken den i så fall är – kan förväntas bidra på ett kompetent och professionellt sätt i företagets ledningar. Styrelserna bör innehålla företagsekonomisk kompetens och en bred kunskap om och förankring i det svenska samhället, t.ex. personer från folkrörelser, medier, kulturliv, folkbildning, näringsliv etc. En jämn könsfördelning bör eftersträvas. Något uttryckligt förbud mot att riksdagsledamöter sitter i styrelserna bör inte förekomma i detta sammanhang. Det ankommer på stiftelsestyrelserna att söka finna personer som motsvarar dessa huvudsakliga kriterier. Det ligger i sakens natur att stiftelsestyrelserna bör eftersträva enighet vid valet av ledamöter i programbolagens styrelser.

Sammantaget bör det nu anförda innebära att den nödvändiga programmässiga friheten kan garanteras och att oullbörligt inflytande från statsmakterna inte behöver riskeras. Samtidigt skapas goda förutsättningar för att statsmakternas uppdrag fullgörs under god hushållning med TV-avgiftsbetalarnas medel.

Nedan redovisas mera i detalj hur den nya ordningen bör fungera.

3 Förslag

3.1 Tre stiftelser bildas

Regeringens förslag: Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB skall vara självständiga aktiebolag. De skall ägas av var sin stiftelse. Stiftelserna bildas av Sveriges Radio Förvaltnings AB och staten. Sveriges Radio Förvaltnings AB tillskjuter aktierna i respektive programbolag. Staten tillskjuter 20 miljoner kronor via rundradiokontot att användas för stiftelsernas verksamhet.

Utredningens förslag: Enligt ett av utredarens alternativ skall aktierna i public service-företagen bli stiftelseägda. Det nuvarande moderbolaget bör stå som stiftare och tillskjuta aktierna i de tre programföretagen.

Synpunkter på utredningens förslag: Folkrörelsegruppen, Näringslivsgruppen och Pressgruppen samt Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio förordar utredningens stiftelseförslag. Folkrörelsegruppen anser dock att gruppen bör finnas med bland stiftarna.

Bakgrund: Någon allmän lagstiftning om stiftelser finns inte i vårt land, men ett förslag till stiftelselag har i januari 1993 remitterats till Lagrådet. Regeringen avser att lägga fram en proposition i ärendet senare under vären. Lagförslaget innehåller en omfattande civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet samt bestämmelser om tillsyn. Den föreslagna lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1994. Eftersom de nu föreslagna stiftelserna föreslås bildas per den 1 januari 1994 bör stiftelsebildningen ske i enlighet med den föreslagna stiftelselagen, med förbehåll för riksdagens kommande beslut. Förslaget till stiftelselag innebär i korthet följande.

Den nya stiftelselagens övergripande syfte är att säkerställa och trygga stiftelsens möjlighet att verka för det ändamål som stiftaren har angett i stiftelseförordnandet. En stiftelse föreslås bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av en eller flera stiftare. Den egendom som skall utgöra stiftelsens förmögenhet skall vara avskild och självständig från stiftarna. Det skall således ha skett en förmögenhetsöverföring som har verkan mot stiftarnas borgenärer. En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar. Om en stiftelse har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i en juridisk person, är stiftelsen moderstiftelse och denna juridiska person dotterföretag. Moderstiftelse och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Någon skall åta sig att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med föreskrifterna i stiftelseförordnandet. Är denne någon en eller flera fysiska personer föreligger egen förvaltning. Är det en juridisk person föreligger anknuten förvaltning. I det följande anges endast reglerna för egen förvaltning. De fysiska personer som gör åtagandet bildar styrelse för stiftelsen. Styrelsen svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs. Styrelsen företräder stiftelsen och tecknar dess namn och firma. En stiftelse som utövar näringsverksamhet eller är moderstiftelse är bokföringsskyldig. En sådan stiftelse skall upprätta årsredovisning och, om den är moderstiftelse, koncernredovisning. En stiftelse skall ha minst en revisor.

I lagförslaget finns också ett särskilt kapitel om ändring av föreskrifter i ett stiftelseförordnande. Till skillnad från nuvarande regler gäller de begränsningar som föreslås i fråga om rätten att ändra även för stiftelser som bildats under medverkan av t.ex. staten eller en kommun. Föreskrifter i stiftelseförordnandet får ändras, upphävas eller åsidosättas i särskilt fall endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart

onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter. Föreskrifter i förordnandet som avser t.ex. stiftelsens ändamål, bestämmelser om hur styrelsens ledamöter entledigas eller tillsätts får ändras endast efter tillstånd av Kammarkollegiet medan föreskrifter om exempelvis stiftelsens namn får ändras av styrelsen utan särskilt tillstånd. De grundläggande förutsättningarna för ändring måste dock alltid vara uppfyllda.

Lagförslaget innehåller därutöver regler om bl.a. tillsyn och likvidation. Vissa bestämmelser om tillsyn gäller dock inte för stiftelser bildade under medverkan av exempelvis staten.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen beslutade i juni 1992 (prop. 1991/92:140, bet. 1991/92: KrU28, rskr. 1991/92:329) att programbolagen skulle vara självständiga aktiebolag. Utredaren har utgått från att detta skall gälla även i framtiden. Inte heller regeringen har funnit skäl att föreslå någon ändring av riksdagens beslut i detta avseende. De förslag till förändringar som föreslås i det följande avser formerna för ägandet av de självständiga aktiebolagen.

De nuvarande ägarna till Sveriges Radio-koncernen har i oktober 1992 gemensamt anmält till regeringen att det inte kommer att kunna bildas några ägargrupper från press och näringsliv såsom förutsatts i riksdagens beslut angående den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten 1993-1996 m.m. Regeringen konstaterade (skr. 1992/93:147) att riksdagens beslut inte kunde genomföras vad gäller ägandet av public service-företagen.

Syftet med den hitillsvarande ägarmodellen har, som närmare utvecklats i avsnitt 2, varit att upprätthålla en rimlig balans mellan olika grupper i samhället. En ägarform där endast vissa folkrörelser är ägare uppfyller inte detta syfte. Mot denna bakgrund finns ingen möjlighet att vidmakthålla den nuvarande ägarmodellen.

Statsmakterna har alltid lagt stor vikt vid public service-företagens självständighet och integritet. En grundläggande förutsättning för public service-företagens verksamhet är att det inte finns risk för att programverksamheten styrs av staten eller andra maktgrupper. En ny ägandeform för public service-företagen måste således säkerställa att programverksamheten kan bedrivas självständigt från publicistisk synpunkt i förhållande till staten, olika intresseorganisationer och andra maktgrupper i samhället. Samtidigt bör det finnas utrymme för riksdagen att också i fortsättningen, i slutet av varje avtalsperiod, bestämma förutsättningarna för public service-verksamheten på det sätt riksdagen finner lämpligt. Valet av associationsform är därmed betydelsefullt för att balansera det nödvändiga statliga inflytandet och försvåra otillbörlig statlig påverkan.

Mot denna bakgrund framstår stiftelsen som den mest ändamålsenliga formen för ägandet av public service-företagen. Genom att ägandet sker genom en stiftelse som är skild från staten åstadkommer man tydliga spelregler för relationerna mellan staten och public service-företagen.

För att undvika att det gamla koncernförhållandet återupprättas bör, såsom utredaren föreslagit, de tre programbolagen ägas av tre stiftelser. Dessa bör benämnas Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Television AB, Förvaltnings-

Stiftelserna bör bildas genom att Sveriges Radio Förvaltnings AB tillskjuter aktierna i respektive programbolag. Därigenom undviks att aktierna, ens tillfälligt, kommer att ägas av staten. Stiftelserna kommer emellertid att vara i behov av visst kapital för sin fortlöpande verksamhet för att kunna utöva de med det speciella aktieägandet i public service-företagen förknippade funktionerna. Staten bör därför via rundradiokontot tillskjuta 20 mkr. Staten blir härigenom en av stiftarna. Stiftelserna skall använda avkastningen av dessa 20 mkr för stiftelsestyrelsernas verksamhet och redovisning samt arvode till stiftelsestyrelsernas ledamöter. Dessa 20 mkr skall även, om så krävs på grund av ändrade aktiebolagsrättsliga regler, täcka en eventuell framtida höjning av aktiekapitalet. Något ytterligare tillskott skall därmed inte behöva göras.

Tillsynen av programföretagen har enligt nuvarande ordning fungerat på följande sätt. I enlighet med nuvarande resp. bolagsordning för de tre programföretagen skall bolagsstämman utse fyra revisorer som jämte suppleanter skall granska styrelsens och verkställande direktörens förvaltning och bolagets årsredovisning och räkenskaper. Med hänsyn till att det inte längre kommer att finnas tre ägargrupper finns emellertid ingen anledning att ha så många som fyra revisorer. Regeringen bör utse två revisorer, varav en skall vara auktoriserad, i förvaltningsstiftelserna. I enlighet med aktiebolagslagen skall bolagsstämman utse en auktoriserad revisor i programföretagen. Därutöver bör regeringen utse en av revisorerna i förvaltningsstiftelserna att vara revisor även i programföretagen. Suppleanter för revisorerna utses i samma ordning som de ordinarie.

3.2 Stiftelsernas ändamål

Regeringens förslag: Stiftelsernas syfte skall vara att främja självständigheten hos bolag som i den omfattning och på det sätt som riksdagen och regeringen bestämt, här i landet bedriver rundradio-sändningar av radio- och televisionsprogram i allmänhetens tjänst. Stiftelserna skall tillgodose sitt syfte genom att äga och förvalta aktier i bolagen samt utöva de befogenheter som är förknippade med detta.

Utredningens förslag: Förslaget överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredaren föreslår att stiftelseförordnandet bör formuleras så att det framgår att man skall främja, inte public service-verksamheten som sådan, utan just dess självständighet. Stiftelserna skall främja sitt syfte genom att äga och förvalta aktierna i respektive programföretag.

Synpunkter på utredningens förslag: Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio ansluter sig till utredningens förslag och

betonar att de tre stiftelsernas ändamål bör begränsas till själva ägandet och därmed till uppgiften att utse styrelser.

Skälen för regeringens förslag: Stiftelsernas uppdrag bör vara att skydda radio- och TV-verksamhetens integritet, inte att bedriva radio- och TV-verksamhet. Ett sådant uppdrag är förenligt med såväl gällande rätt som den föreslagna stiftelselagen.

Ändamålet såsom det beskrivs i stiftelseförordnandet är själva basen för stiftelsens verksamhet. Dessa föreskrifter kan inte utan vidare ändras. Förutsättningarna för ändring enligt den föreslagna stiftelselagen har angivits i det föregående (avsnitt 3.1). Av naturliga skäl är skyddet mot ändring av själva stiftelseändamålet särskilt starkt. Det är därför av betydelse hur detta ändamål beskrivs. Stiftelsernas syfte bör vara att främja självständigheten hos bolag som i den omfattning och på det sätt som riksdagen bestämt, här i landet bedriver rundradiosändningar av radio- och televisionsprogram i allmänhetens tjänst. Stiftelserna skall tillgodose sitt syfte genom att äga och förvalta aktier i sådana bolag samt utöva de befogenheter som är förknippade med detta.

Stiftelsernas allmänna åligganden kommer att regleras av, om den antas, den kommande stiftelselagstiftningen (se avsnitt 3.1).

Stiftelsestyrelserna skall förvalta stiftelsens egendom i enlighet med föreskrifterna i stiftelseförordnandet och upprätta stiftelsens årsredovisning samt i egenskap av moderstiftelse, upprätta koncernredovisning. Stiftelsestyrelserna skall även ta ställning till programbolagens årsredovisning och med utgångspunkt i ett sådant ställningstagande besluta om ansvarsfrihet i programbolagen och utse styrelseledamöter i programföretagen.

Tre stiftelseförordnanden bör upprättas i vilka preciseras respektive stiftelses ändamål och organisation. Stiftelseförordnandena bör därutöver innehålla föreskrifter om stiftelsernas namn, hur stiftelsestyrelserna utses, stiftelsernas räkenskaper och årsredovisning m.m.

Ett stiftelseförordnande med angiven utformning hindrar inte att förutsättningarna för programföretagens uppdrag och andra föreskrifter i avtalen mellan staten och programföretagen kan tas upp till prövning inför varje avtalsperiod. Villkoren för public service-verksamheten kan ändras efter beslut av riksdagen. Den föreslagna stiftelsebildningen skall däremot, som närmare utvecklats i avsnitten 2 och 3.1, utgöra ett hinder för statlig inblandning därutöver.

I stiftelseförordnandena bör även finnas en föreskrift med innebörden att tillgångarna skall tillfalla staten om stiftelseförordnandet upphävs. Enligt gällande rätt anses en stiftare kunna förbehålla sig rätten att, när han så finner lämpligt, ändra eller upphäva andra föreskrifter i ett förordnande än dem som avser ändamålet. Ett sådant förbehåll skulle enligt den föreslagna stiftelselagen inte vara giltigt, men enligt övergångsbestämmelserna skulle sådana förbehåll som meddelas i stiftelseförordnanden före ikraftträdandet behålla sin giltighet. Av praktiska skäl bör regeringen förbehålla sig en sådan rätt.

Regeringens förslag: De tre stiftelsernas angelägenheter skall handhas av tre styrelser. Stiftelsestyrelserna skall ha samma ledamöter. Varje styrelse skall bestå av ordförande och tio övriga ledamöter som skall utses av regeringen. De politiska partierna i riksdagen skall föreslå kandidater. Styrelsernas mandatperioder skall relateras till riksdagens så att ordföranden och hälften av ledamöterna utses viss tid efter ordinarie riksdagsval.

Utredningens förslag: Förslagen överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Stiftelsernas styrelser bör enligt utredaren utses av regeringen och bestå av vardera sju personer. Stiftelsestyrelserna föreslås av förenklingskäl bli identiska för samtliga tre stiftelser. I styrelserna bör ingå personer med erfarenhet från folkrörelser, näringsliv, kulturliv, medier och politik. En styrelseledamot bör inte få vara medlem av styrelsen för eller anställd i något av public service-företagen. Riksdagsledamöter, statsråd eller anställda i regeringskansliet bör inte heller vara styrelseledamöter. Stiftelsernas styrelser föreslås besluta om hur representanter för stiftelserna skall utöva sin rösträtt på bolagsstämmorna.

Synpunkter på utredningens förslag: Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio anser att styrelseledamöterna i stiftelserna bör ha olika mandatperioder på så sätt att exempelvis en del utses på sex år och resten utses på fyra år. Folkrörelsegruppen vill medverka som stiftare och även kunna utse styrelseledamöter i stiftelsen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag skiljer sig från utredningens förslag främst i fråga om reglerna för hur styrelserna utses.

Stiftelsestyrelserna bör av förenklingskäl ha samma ledamöter. I styrelserna bör ingå personer med erfarenhet från olika verksamheter i samhället och olika delar av landet. En styrelseledamot bör inte vara medlem av styrelsen för eller anställd i något av public service-företagen. Statsråd bör inte vara styrelseledamot av konstitutionella skäl. En styrelseledamot bör inte heller vara anställd i regeringskansliet. Vid valet av styrelseledamöter bör en jämn könsfördelning eftersträvas.

Stiftelsernas styrelser väljer en majoritet av styrelseledamöterna i programbolagens styrelser. Stiftelsernas styrelser skall även besluta om hur representanter för stiftelserna skall utöva sin rösträtt på bolagsstämmorna bl.a. vad gäller val av styrelser, beslut om ansvarsfrihet för dem samt vid viktigare beslut i bolagens verksamhet.

Politisk enighet är viktigt vid val av stiftelsestyrelsernas ledamöter. Efter som stiftelsestyrelserna skall arbeta långsiktigt, bör dessas sammansättning inte påverkas av regeringsskiftet. Styrelserna bör således utses av regeringen. De politiska partierna i riksdagen skall föreslå kandidater. Stiftelsestyrelserna bör kunna ha en partipolitisk sammansättning. Något förbud mot

att utse riksdagsledamöter bör inte föreligga. För att en bred politisk förankring skall underlättas bör varje stiftelsestyrelse bestå av elva personer.

Partierna bör vara ense om att till varje stiftelsestyrelse nominera personer med personlig kompetens och integritet och som även i övrigt är lämpliga för denna uppgift.

En stiftelsestyrelse förutsätts normalt vara enig, varför ett omedelbart genomslag av valresultatet inte ter sig nödvändigt eller ens naturligt. Mandatperiodernas längd bör därför stå i relation till riksdagens mandatperioder och såväl så att halva styrelsen utses viss tid efter varje ordinarie riksdagsval. Av detta följer att mandatperioderna för stiftelsestyrelserna bör vara dubbelt så långa som riksdagens mandatperioder, dvs. för närvarande sex år. Med nuvarande regler för riksdagsval bör således ordföranden och fem ledamöter utses vart tredje år. Ledamöterna bör utses på sex år, ordföranden på tre år.

3.4 Programbolagens styrelser

Regeringens förslag: Styrelserna i programföretagen skall vardera bestå av nio ledamöter. Regeringen utser ordförande, medan ägarna på resp. bolagsstämma skall utse fem ledamöter. Den verkställande direktören samt de två ledamöter som personalen enligt lag har rätt att utse är självskrivna ledamöter.

Utredningens förslag: Utredarens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredaren föreslår emellertid att inte heller riksdagsledamöter skall kunna vara ledamöter i programbolagens styrelse.

Skälen för regeringens förslag: Styrelserna i programföretagen har det övergripande ansvaret för företagens programverksamhet. Enligt den ansvarsuppdelning som sedan länge gäller i programbolagen och som avspeglas i arbetsordningen för respektive bolag, fastställer styrelserna i programföretagen mål och långsiktiga planer, beslutar om grundläggande prioriteringar i programverksamheten samt beslutar om respektive företags anslagsframställning, budget, planering och viktigare utnämningar. Ingripanden i det löpande programarbetet på redaktionsnivå skall normalt inte förekomma. Som framgår av avsnitt 2 är detta en väl fungerande ordning.

Programbolagens styrelser bör i framtiden inte, som hittills, ha en i huvudsak partipolitisk sammansättning. De bör i stället bestå av personer som – oavsett huruvida någon partipolitisk hemvist är känd och vilken den i så fall är – kan förväntas bidra på ett kompetent och professionellt sätt till företagets ledningar. Styrelserna bör innehålla företagsekonomisk kompetens och en bred kunskap om och förankring i det svenska samhället, t.ex. personer från folkrörelser, medier, kulturliv, folkbildning, näringsliv etc. En jämn könsfördelning bör eftersträvas. Något uttryckligt förbud mot att riksdagsledamöter sitter i styrelserna bör inte förekomma i detta sammanhang. Ledamöter i

stiftelsemas styrelser bör självfallet inte kunna sitta också i programbolagens styrelser.

Det ankommer på stiftelsestyrelserna att finna personer som motsvarar dessa huvudsakliga kriterier. Det ligger i sakens natur att stiftelsestyrelserna bör eftersträva enighet vid valet av ledamöter i programbolagens styrelser.

Riktlinjerna för bolagsstyrelsernas sammansättning bör framgå av bolagsordningarna. Bolagsordningarna bör liksom hittills inte få ändras utan godkännande av regeringen.

Programbolagens styrelser bör i enlighet med 1992 års riksdagsbeslut bestå av nio ledamöter jämte fyra suppleanter. I enlighet med utredarens förslag bör regeringen utse ordförandena medan stiftelsestyrelserna bör utse fem ledamöter i varje bolagsstyrelse. Respektive verkställande direktör samt de två ledamöter jämte suppleanter som personalen har rätt att utse är självskrivna ledamöter. Därutöver bör regeringen och stiftelsestyrelserna utse var sin suppleant i varje programbolagsstyrelse. Regeringen förutsätts utse ordförandena och suppleanterna efter samråd med riksdagspartierna.

4 Övergång och genomförande

Regeringens förslag: Ägarförändringen bör äga rum den 1 januari 1994. Programföretagens fastigheter skall ägas av programföretagen.

Utredningens förslag: Utredaren anser att staten tillsammans med nuvarande ägare bör komma överens om stiftelsebildningen. Stiftelsebildningen blir därmed inte enbart en statlig angelägenhet. Utredaren föreslår att moderbolaget står som stiftare och såsom stiftelseförmögenhet tillskjuter nuvarande aktier till de tre stiftelserna. Därefter föreslås staten lösa in aktierna i moderbolaget från de nuvarande ägarna, för att därigenom bli ägare till koncernens fastigheter. Det fastighetsägande moderbolaget bör enligt utredaren förbli i statens ägo.

Synpunkter på utredningens förslag: Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio betonar att ägarförändringen bör genomföras vid årsskiftet 1993/1994 för att undvika negativa skatteeffekter för programbolagen. Näringslivsgruppen avvisar en ytterligare förlängning av den tid som gruppen kvarstår som ägare i programföretagen.

Skälen för regeringens förslag: Övergången från nuvarande koncernbildning till stiftelser bör ske i anslutning till förestående årsskifte. Ägarförändringen bör äga rum den 1 januari 1994.

Stiftelserna bör bildas den 1 januari 1994 genom att Sveriges Radio Förvaltnings AB överlämnar sina aktier i programbolagen till stiftelserna samtidigt som regeringen tillskjuter via rundradiokontot de medel som skall användas för stiftelsemas egna kostnader för stiftelsestyrelsernas verksamhet och redovisning samt arvode till stiftelsestyrelsernas ledamöter. Staten blir

därigenom också stiftare. Stiftelsernas kapital utgörs av aktierna samt de medel staten tillskjuter.

Före eller efter stiftelsebildningen bör Sveriges Radio Förvaltnings AB sälja sina aktier i de dotterbolag som inte är programföretag, dvs. Radiotjänst i Kiruna AB och Sveriges Radio och Television Fastigheter AB (det bolag som förvaltar fastigheterna), till programföretagen. Aktierna bör i enlighet med 1992 års riksdagsbeslut fördelas mellan programbolagen i förhållande till storleken på respektive programföretags medelstilldelning.

De nuvarande ägarna lämnar slutligen sitt aktieinnehav och säljer sina aktier i Sveriges Radio Förvaltnings AB till programbolagen till deras nominella värde. Även här fördelas aktierna mellan programbolagen i förhållande till storleken på respektive programföretags medelstilldelning. Aktiernas nominella värde uppgår till 2 160 000 kr. Aktiekapitalet i vart och ett av de tre programbolagen uppgår till 50 000 kr.

Genom dessa transaktioner kommer programföretagen att indirekt bli ägare till merparten av fastigheterna beroende på att Sveriges Radio Förvaltnings AB som äger dem, kommer att ägas av programbolagen gemensamt. På samma sätt blir programföretagen ägare till Radiotjänst i Kiruna AB och Sveriges Radio och Television Fastigheter AB.

Riksdagen beslutade år 1986 att fastigheterna skulle överföras till Sveriges Radio-koncernen med äganderätt eller motsvarande. Samtliga fastigheter har dock ännu inte överförts till följd av oenighet mellan moderbolaget och statens företrädare. Någon ändring av 1986 års riksdagsbeslut bör inte ske. De fastigheter som ännu inte överförts till Sveriges Radio Förvaltnings AB bör överföras dit skyndsamt och i god tid före den nu föreslagna ägarförändringen.

För att åstadkomma övergången från nuvarande ägargrupper till en stiftelse bör staten och samtliga aktieägare komma överens om hur avvecklingen skall ske. Regeringen avser därför att försöka få de nuvarande ägarna att kvarstå som ägare under ytterligare ett halvår för att möjliggöra att förändringarna kan ske inom en koncern. I annat fall skulle några av bolagen nämligen tvingas betala ett icke obetydligt belopp i bolagsskatt. Om de nuvarande ägarna inte vill stå kvar utan söker sälja sina aktier, skall aktierna i enlighet med föreskrifter i bolagsordningarna hembjudas till staten. Om staten därigenom förvärvar aktier i moderbolaget bör regeringen använda dem för att underlätta övergången till stiftelse och i övrigt söka vidmakthålla balansen mellan de kvarvarande ägarna.

Alla aktietransaktioner bör äga rum vid en och samma tidpunkt. Transaktionerna bör ske per den 1 januari 1994.

Utredaren har föreslagit att bolagsordningarna för programbolagen ändras. Han menar att det står klart att syftet med public service-företagens verksamhet är ett annat än att bereda vinst åt aktieägarna. Utredaren föreslår att en bestämelse om syftet bör föras in i bolagsordningarna i anslutning till angivandet av föremålet för bolagets verksamhet enligt följande. Bolagets syfte är inte att i första hand bereda vinst åt aktieägarna utan att främja rundradiosändningar, huvudsakligen till svenska mottagare, av radio- och/eller televisions-

program i allmänhetens tjänst. Regeringen delar utredarens uppfattning i denna del. Prop.1992/93: 236

Regeringens förslag föranleder således vissa ändringar i bolagsordningarna hos programbolagen, dels vad gäller syftet med verksamheten, dels vad gäller vilka som skall sitta i styrelserna. Vidare skall nya styrelser väljas i programbolagens styrelser. Regeringen förutsätter därför att extra bolagsstämmor hålls i anslutning till ägarförändringarna i den utsträckning som behövs.

5 Ärendet till riksdagen

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner vad som anförts i fråga om bildandet av tre stiftelser för ägandet av programbolagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio (avsnitt 3.1, 3.2, 3.3 och 4),
2. godkänner riktlinjerna för utseendet av ledamöterna i programbolagens styrelser (avsnitt 3.4).

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

Företrädare för ägarna av Sveriges Radio Förvaltnings AB vid en av den parlamentariska beredningsgruppen anordnad hearing den 24 februari 1993 med anledning av betänkandet SOU 1993:17

Prop. 1992/93:236
Bilaga 1

Företrädare för folkrörelsegruppen

Tommy Ohlström, Landsorganisationen i Sverige (LO)
Bertil Jacobson, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)

Företrädare för näringslivsgruppen

Iwan Ahlström, Grossistförbundet Svensk Handel
Torkel Unge, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF)

Företrädare för pressgruppen

Rune Sirvell, Tidningsutgivareföreningen (TU)
Per Hultengård, Tidningsutgivareföreningen (TU)

Företrädare för programbolagen vid en av den parlamentariska beredningsgruppen anordnad hearing den 25 februari 1993 med anledning av betänkandet SOU 1993:17

Sveriges Radio AB

Ove Joanson, VD

Sveriges Television AB

Sam Nilsson, VD

Sveriges Utbildningsradio AB

Lars Hansson, VD

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 1993

Närvarande: statsrådet B. Westerberg, ordförande, och statsråden Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, af Ugglas, Hellsvik, Wibble, Davidsson, Lundgren, P. Westerberg, Ask

Statsrådet Friggebo anmäler fråga om *ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten.*

Regeringen beslutar att genom proposition, i enlighet med bilagan till detta protokoll, lämna förslag till riksdagen om ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten.

Ur protokollet
Maud Melin

